

Naslovna stran

V zelenem polju roža

Matija Malešič

Woodstar Publisher, 2015

O tej e-knjigi

»V zelenem polju roža«; Matija Malešič

© Matija Malešič, 1941

© Woodstar Publisher, 2015

BISBN 978-999-2727-04-11 (pdf)

BISBN 978-999-2727-05-11 (mobi)

BISBN 978-999-2727-06-11 (ePub)

Publicirala v elektronski obliki založba *Woodstar Publisher S. A.*, 2015.

Avtorske pravice in licenca

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te e-knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to e-knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naslovna stran 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 3

V ZELENEM POLJU ROŽA 4

I. 4

II. 14

III. 25

IV. 37

V. 49

VI. 61

VII. 71

VIII. 81

IX. 91

X. 99

XI. 106

XII. 113

V ZELENUM POLJU ROŽA

I.

Ko sanje, prelepe sanje, ki jih človek sanja le enkrat v življenju, pa jih nikdar več ne pozabi, so bili dogodki tiste nedelje.

Pod Lokačevim kozolcem, največjim v vasi. Glava pri glavi, rama pri rami. In vroče, vroče je pod kozolcem in zaduhlo, da je čudno, kako morejo ljudje vzdržati. Kozolec ves ovit z venci iz smrečja, bršljana in rož, pri vhodu mlaji, na njih zastave. Ljudje radovedni in že pol ure pred napovedano predstavo nestrpni. Prerivanje in suvanje, pa jeza na tiste, ki so stopah po tujih nogah. Čemu ne začnejo, ko je vendar že vse polno? Ali prihajali so še zmerom novi radovedneži. Nadučiteljeva Vida ni sama zmogla navala pri vhodu, oče ji je moral priskočiti na pomoč. In še bi se kdo zmuznil brez vstopnine, da ni budno pazilo Lokačevo oko. Stari je prej brundal in postrani gledal na sinove muhe, ali odkar je zjutraj župnik s prižnice oznanil predstavo in povabil ljudi za popoldne pod njegov kozolec, je dvignil glavo.

Kaj takega res še nikdar ni bilo v vasi, niti blizu nikjer ne. Le tisti, ki so bili že po svetu, so pravili o takih igrah. In so hvalili Lokačevega študenta, ki hoče pokazati domači vasi, kar je lepega po mestih in po svetu. Tiste, ki se jim. je smilil denar za vstopnino, je tolažila vest, da igrajo za pogorelce. Še stare ženice, ki so se bale pohujšanja, so prišle. Če bi bilo kaj pobujšljivega, vendar ne bi gospod župnik s prižnice povabili k igri!

Za zagrinjalom je Tine, Lokačev študent, barval obrvi, slikal po obrazih, pritrjeval brke, natikal lasulje. Pot mu je curkoma lil po obrazu, preveč dela je bilo zanj, vse je viselo na njem. Oba druga študenta iz vasi, Tone, ki je igral Zavrtnika, in Janko, ki je igral Tončka, sta se izgovarjala, da jima tako delo ne gre od rok. Študent tam nekje od Ribnice, ki so ga domači študentje privedli šele v četrtek, ko se je France skujal in vrgel Tine tu Gašperjevo vlogo pod noge, ni imel kdaj pomagati Tinetu. Vloge se v dveh dneh še zmerom ni dobro naučil. Postopal je po soncu okoli kozolca, in govoril glasno svoje besede.

»Orožniki!« je kriknila igralka, ki ji žilica ni dala miru in je kljub Tinetovi prepovedi odmaknila zagrinjalo ob robu in pogledala pod kozolec.

»Pa ne s puškami?« je vprašal Ribničan.

»Dacar! ... Poštar! ... Učiteljica! ... Župnik, jej, gospod župnik...«

Tine je spodil igralko od zagrinjala. Tisti hip se je preril na oder France. Vsi so osupnili in se spogledali. Francetu se je poznalo, kako težka se premaguje.

»Tine, tisto v sredo zvečer je bila neumnost, kakršne še nisem zagrešil, kar živim. Ne zameri mi in pozabi. Pil sem, pa me je zapeljalo.«

Tine se je zdrznil. Ni hotel pogledati Franceta. Napeto so vsi pričakovali, kaj prav za prav hoče France in kako se vse to konča. Tišina na odru je bila mučna. Na Franceta so bili vsi jezni. V sredo, ko ni bilo več mogoče, da bi kdo drugi prevzel Gašperjevo vlogo, se domisli, da ni ta vloga zanj. Na pikro Tinetovo opazko vzkipi: »Zakaj ne igram Janeza jaz, ti pa Gašperja? Spregledal sem te! Zaradi Metke si se domislil vse te komedije! Videl sem te, kako si se sklonil k njej, ko si ji pokazal, kako naj moli pred kapelico ...«

»Ali ne vidiš, da si nam tu na poti?« je pretrgal mučno tišino študent Tone. »In odpuščanja prosiš Tineta ob drugi priliki, sedaj ne utegne!«

Po Francetovem obrazu je vztrepetalo. Pa se je le še premagoval: »Kako na poti? ... Kaj mene Tine ne bo spremenil v Gašperja?«

Francetove besede so igralcem zaprle sapo. Tako torej misli? In kaj bo s študentom od Ribnice? Čemu so ga privedli, skoraj privlekli domači študentje? Čemu se je učil včeraj in predvčerajšnjim Gašperjevo vlogo, da je potil krvavi pot, kakor je zatrjeval? Metka je kar trepetala v razburjenosti. Razen Tineta je v sredo France najbolj razžalil njo. Kdaj le mu je obljubila, da ga vzame? Kaj si le domišlja France! In s kako pravico jo nadzira?

»Imenitno,« se je zasmel Ribničan, ko je spoznal, kako in kaj. »Tako niso še nikdar nikjer igrali 'Divjega lovca', kot ga zaigramo danes mi. Kar dva Gašperja nastopita!« Ali na obrazu se mu je poznalo, da mu ne bo prav, če ga France odrine.

»Izkoristi rajši še te minute, da se ti ne bo zatikalo,« ga je opomnil Tine.

France je hripavo stisnil skozi zobe: »Tine!« Ali Tine ga ni pogledal.

In France je vročično iskal s pogledi po odru človeka, ki bi se ga usmilit. Pogled mu je obstal na Metki: Ali ne vidiš, zakaj sem se ponižal, ponižal kakor še nikdar? Metka, Metka!

O, France, France, sin najbolj trdnega kmeta v vasi! Tisto v sredo je bilo tako grdo, grdo — Metko je tako razjezilo, da ni mislila na odpuščanje, ali v tistem hipu se ji je France zasmilil. Tako ponižanje za tisto naglico in nepremišljenost v sredo ni mala pokora za ponosnega Franceta. Pa kaj bi mogla storiti zanj Metka?

Tine se ni zmenil za Franceta. Pogledi drugih so mu govorili, da mu privoščijo ponižanje kakor tudi to, da ga je Tine prezrl in da zato ne bo smel igrati. Metki pa ga je kljub jezi bilo žal. In ko se je ves zelen v obraz in s stisnjenimi pestmi zgubil z odra, ji je bilo hudo. De zato, ker se je France povsod obnašal tako, kakor bi bilo že vse domenjeno, kako in kdaj se vzameta, temveč zato, ker je slutila, kaj je prignalo Franceta na oder.

In kako je razširil oči v začudenja in občudovanju, ko jo je videl v narodni noši. Ko da ga je presunil pogled nanjo.

»Kozolec raznesejo,« je prihitel Lokač na oder. »Zakaj ne začnete?«

»Nisem še dokončal,« se je branil Tine.

»Ali ura je že zdavnaj tri! Ne slišiš, kako nestrpni so ljudje.«

»Pozvoni!«

Toda ko so ljudje opazili, da jih z zvonjenjem le tolažijo, so še huje zahrumeli.

Zopet je prihitel oče in povedal, da je tudi župniku, učitelju, poštarju, dacarju in orožnikom in vsemu občinstvu čakanja dosti.

»Pa med odmorom spremeniš obraze tistim, ki ne nastopijo v prvem dejanju,« je menil Janko.

Tine se je moral vdati. Skočil je na oder, pregledal kulise, pregledal po vrsti igralce, ki nastopijo v prvem dejanju in ponugnil bratu, ki bi moral dvigniti zagrinjalo. Ali prej ko je brat zavihтел zvonec in zadnjič pozvonil, je mahoma potihnil šum pod kozolcem. Igralci niso vedeli, kaj naj pomeni ta hipna tišina. Tine je pomignil bratu, ki je pustil zvonec in zagrinjalo, ter skočil gledat. Ves rdeč se je vrnil. »Iz mesta so prišli! Glavar, komisar, sodnik, geometer, pa gospe ...«

Igralci so se spogledali. Tesno jim je bilo že sedaj pri srcih. Sedaj pa še ta gospoda!

»Le nič skrbi! Vsak naj misli na svojo vlogo in se naj ne briga za gledalce,« je bodril Tine in razpostavil skupine po odru. Bil pa je očitno sam vznemirjen.

»Čisto tu pred nosom so nam gospoda! Na oder lahko naslonijo komolce,« je šepnilo dekle, ki je zopet za hipec odgrnilo rob zagrinjala in pogledalo po gospodi.

In zopet so se spogledali igralci in igralke. Tesno jim je bilo pri srcih, malodušnost je lezla v glavo. Dvomili so celo nad Tinetom, ki ni mogel skriti vznemirjenja.

»Pogum! Še lepše moramo igrati zaradi gospode!« Tinetov pogled je potihoma preletel vse tri skupine, ki jih je razpostavil po odru. Obrisal si je pot s čela in ponugnil bratu, ki je zopet pozvonil. »Ne napravite mi sramote,« je še šepnil Tine, dvignil roko in pričel peti velikonočno pesem. Pomešal se je med skupino fantov — in bil Janez, sin kočarice Maruše.

S tesnobo v grlih in srcih so priložili fantje in dekleta. Tiho, zadržano, toda vseeno ubrano je zadonela velikonočna pesem. Zastor se je dvigal.

Grobna tišina je zavladata pod kozolcem. Pa le za hip. Ko je odzvenel zadnji zvok velikonočne pesmi in ko so pogledi gledalcev v naglici preleteli skupine igralcev, so se nehote iztrgali iz grl vzkliki presenečenja in veselja.

»Glejte našega Janeza!«

»Kakšen pa si, Polde?«

»Jej, kako se je Metka našopirila!« Otroci so zagnali vrišč, ko so spoznali sovrstnike, ki so sekali pomaranče.

»Pst, pst, pst! ... Ljudje, bodite pametni! ... Saj se nič ne razume!«

Le s težavo so župnik, gospoda in starejši, razumnejši vaščani pomirili vročekrvneže, ki niso mogli zadržati svojih glasnih vzklikov.

Prve besede igralcev so se razgubile med vzkliki in glasnim čudenjem gledalcev.

To pa je bila sreča. Zakaj ko so se utrgali iz grl vzkliki in so udarih igralcem na ušesa glasovi domačih in so videli tik ob odru mestno gospodo, jim je zastala beseda v grlu. Vroče jih je spreletelo po hrbtih, rdečica je planila na lica, pot je stopil na čelo, besed m bilo iz grl in

jih ni bilo. Ko da jim jih je kdo zadrnil.

Vroč, vroče, vroče je bilo Tinetu. Stopil je iz skupine fantov k dekletom in šepnil Anki: »Začni, začni vendar! Reci: Katera je dobila?«

»Katera je dobila?« je zašepetala Anka, da je niti Janez — Tine, ki je stal tik ob njej, ni razumel. Vsa rdeča je bila v obraz, glavo je sklanjala, ko da hoče skriti svoj obraz pred gledalci.

Tine se je prijel za čelo. Curkoma mu je lil pot po licih. »Tak reci: Mina je prva!« se je obrnil k Roži.

»Mina je prva!« je neslišno šepnila Roza. Menda ni niti šepnila, le ustnici je premaknila.

»Merimo!« je namesto Anke vzkliknil Tine.

Anka se je sklonila in merila, merila s predpasnikom. Merjenje je dobro zadela, le besede ni mogla spraviti iz sebe.

»Majda je prva!« je šepnil Tine. Anka ni ponovila besed.

»Ah, tale Majda!« se je negotovo in tiho, tiho izvilo iz ust nekaterim dekletom. Druge so pozabile na naučene besede.

Na Tinetu se je videlo, v kaki stiski in zadregi je. Pogledal je proti bratu, ko da mu hoče pomigniti, naj spusti zastor. Ko v vročici je z očmi prosil fante, naj pristopijo. Ko s prošnjo za pomoč je zabegal njegov pogled po mestni gospodi.

Fantje so pristopili, niso bili tako zmedeni in leseni ko dekleta. Tinetov obraz je prešnil žarek upanja. Pristopil je k Majdi in jo poprosil za pirhe.

Metki je glas nekoliko drhtel. Čutila je na sebi stotero pogledov, gospoda tik ob odru jo je poživila z očmi. Premagala je strah, že zaradi Tineta je skušala govoriti pogumno in naravno.

Tine ji je napeto in proseče zrl v oči. Videlo se mu je, koliko pričakuje od nje in kako mu ob njenih besedah raste pogum.

Šele ko je odhitela Majda v hišo in je nastopil Gašper, se je posrečilo pomiriti vzklike in čudenje med gledalci. Z odra ni bilo do tedaj slišati zaradi vzklikov in zaradi glasnega mirenja skoraj nobene besedice, vsaj razumeti je ni bilo mogoče. Ankine in Rozine zadrege, niti Tinetovega vznemirjenja med gledalci ni nihče opazil. Tinetu je odleglo, skrb je zginila z obraza. Gašper je oblastno nastopil, rožljaj je z denarjem v hlačnih žepih, stal sredi odra, prezirljivo gledal fante in dekleta, obrnil vso pozornost gledalcev nase in čakal, da nastopi popolna tišina med gledalci. »No, dekleta, pirhov, pirhov!«

Tisti hip je vzkliknil nekdo med gledalci: »Začnite od kraja! Nismo vsega slišali!«

In vsi, ki so se zavedli, da so začetek preslišali, so pritrdili.

In zopet so morali miriti razsodnejši in gospoda. Na odru se je opazilo, kako vznemirja

igralce zahteva po ponovnem začetku. Le Gašperja niso zmedli klici. Bahato je rožljaj z denarjem, oblastno in široko razkoračen je gledal igro deklet in čakal, čakal, da se gledalci pomirijo. »Kaj se igrate kot otroci?« je zbadal.

Anka mu je plaho, toda glasno odgovorila; Janez ji je hitro segel v besedo.

Plahost in vznemirjenje sta bila premagana. Igra je tekla gladko in nemoteno. Ob samozavestnem Gašperjevem nastopu, ob premišljenih Janezovih besedah, ob pojavi Tončka so se ojunačila dekleta, fantje ob študentih niso čutili zadrege.

Na stežaj odprte oči so strmele izpod kozolca na oder; ljudje so z odprtimi usti lovili besede in pazili, da katere ne preslišijo. Tončkove besede so spremljali z burnim smehom in glasnim odobravanjem. Včasih je moral sredi stavka nehati, sicer bi ljudje znova zahtevali, da ponovi, kar so preslišali med smehom. V presledkih je kremžil obraz, kar je izzivalo še burnejši smeh ko njegove besede.

Ni bilo samo smeha, bilo je tudi solz. Ko je pokleknila Majda pred kapelico in dvignila roke k božji Materi, so se vsule ženskam solze iz oči. Še nekateri moški jih niso mogli zadržati. Med občutene, globoke, resne in proseče Majdine besede so pohiteli izmed gledalcev na oder pritajeni vzdih. Niso se še posušile solze na trepalnicah, že so se smejala usta. Tine pod Metinim oknom in neprekosljivi Tonček! Jeza na Gašperja in Zavrtnika in biriče in Jeza in Gabra! Sočutje z Janezom. In zopet solze, debele, grenke solze ob nastopu Janezove matere.

Ko je padel zastor, je gospoda ploskala. Z odprtimi usti so nekaj hipov strmeli ljudje v zagrinjalo, nato je izbruhnil, bučen val odobravanja in priznanja. Spogledali so se, pritrjevalno so pokimali. Z obrazov je žarelo veselje in zadovoljnost. In premislili so dejanje, besede, nastope posameznih, preresetavali so tega, onega igralca, bili so ponosni na svoje sinove, hčere, brate, sestre; še na daljno sorodstvo so bili ponosni.

Glasna hvala je donela pod kozolcem študentom, ki so prišli na tako lepo misel. Lokačev Tine, Maničin Janez, je zrasel v očeh vaščanov za tri glave; o nikomer ni bilo toliko hvale kot o njem.

Ko da je čutil, kaj govore gledalci o njem, ali ker se je posrečilo in ni bila prva zadrega niti opažena, je bil Tine razigrane volje. Mazal je kovača s sajami in ogljem po obrazu, laseh in rokah ter poočital Rozi in Anki: »Ste mislile, da vaju gospoda sne?«

»Saj sama ne vem, kaj mi je tiščalo grlo!« se je branila Roza.

»Saj je šlo!« je trdila Anka. Sram jo je pa le bilo. »Nate sem ponosen, Majda!« je glasno in pred vsemi pohvalil Tine Metko. In pogledal jo je z živim ognjem v očeh in z dopadenjem. In kakor prej Francetovi, tako so bili tudi njegovi pogledi vsi zavzeti in se kar niso hoteli ločiti od nje. Ta avba, kako ji je sedela na glavi! Vsa posrebrena in pozlačena avba.

Metka je v zadregi. Le kaj je danes vsem moškim, da jo tako gledajo. Prej France, sedaj Tine, pa vsi drugi fantje. Ko da je danes čisto druga. Ženskam pa je puhtela iz oči nevoščljivost. Zakaj se niso potrudile, da bi si tudi one preskrbele od kod narodno nošo?

»Tudi jaz sem nate ponosen, Majda! Na Janeza sem pa jezen! Zakaj imaš njega rada?

Zakaj me ne maraš? Ali nisem fant od fare?« Široko razkoračen je stal Gašper pred Majdo, rožljajal je z denarjem v hlačnih žepih in ji gledal izzivalno v oči. Ali mu je bila Metka hvaležna za njegovo šaljivost in pomoč v zadregi!

»Moram Janeza imeti rada!«

»Oho! Moraš? Zakaj?«

»Že prav! Pa nočem iz obupa na oni svet. Nak! Je prelepo na tem svetu, po katerem hodijo tako brhka dekleta, kot je Majda!«

Med igralci je vršala zidana volja. Samozavest jim je bila v srcih. Drugo dejanje so igrali lepše kot prvo. Med tretjim dejanjem so ljudje stiskali pesti in grozili Gašperju, Zavrtnikova blaznost jih je vznemirjala, Janezova in Majdina nesreča jih je bolela. Pri streljih v četrtem dejanju je zastala ljudem sapa. Privoščili so grdemu Gašperju, vzklikali so v grozi in sočutju, ko je omahnil Janez v prepad in je zginila za njim Majda.

Zastor je padel. Ljudje pa so obsedeli in obstali na mestih. Niso mogli verjeti, da morajo že oditi, tako jih je prevzelo vse lepo, kar so videli na odru. In žal jim je bilo, da se je tako hitro vse končalo. Prehitro, mnogo prehitro!

In kot da je bilo tudi igralcem žal, da je že vsega konec. Metko je kar zbolelo: sleči svileno narodno nošo in odložiti srebrno avbo — da bo zopet vsenaokoli vse tako vsakdanje. In nič več ne bodo počivali pogledi moških na njej, kot da je posebnost, čisto druga kot sicer. Tudi ostalim se kar ni dalo z odra. Obotavljaje se so si umivali barve z lic in trgali prilepljene brke.

Na oder je prihitel nadučitelj in povedal, da je vstopnina prinesla dosti več, kot so mislili. In je rekel, da se spodobi, da se igralci za svoj trud in lepo igro poveselijo. Povabil je vse v gostilno. Igralci so bili povabila veseli. Le ne po teh lepih urah nazaj v vsakdanjost!

»Preobleči se moram,« se je branila Metka.

»Kaj, preobleči?« se je začudil Tine in jo debelo pogledal. Iz njegovega pogleda je videla, da je mislil: Potem ... potem pa ne boš več, kar si sedaj ... taka, da človek ne more odtrgati od tebe pogleda. In njegov pogled je zaprosil: Nikar se ne preobleči, Metka! Da veš, kako ti pristaja narodna noša! Pojdi, kakršna si!

Otroci so vpili: »Majda, Majda!« Z občudovanjem so jo gledali, niso se je mogli nagledati; spremljali so jih do gostilne. Še odrasli so postajah ob potu in jih gledali, ko da so čisto tuji, vzvišeni, vsega občudovanja, spoštovanja in čaščenja vredni ljudje. Po gostilniškem vrtu je pa kar završelo, ko so prišli. »Majda, Majda? Križ božji, torej si res še živa in se nisi ubila v prepadu? Hvala Bogu, škoda bi te bilo! ... Tako dekle!«

»Janez, Janez!«

»Tonček!«

»Zavrtnik!«

»O, gospod Gašper, Lisjakov gospod Gašper! In od vseh strani so jim ponujali piti in jih vabili k svojim mizam. Tine pa ni dovolil, da bi se razkropili. Sedli so okoli dolge mize. In takoj je bilo središče vsega zanimanja na gostilniškem vrtu ta miza. Sorodniki in sosedje so se dvigali od sosednjih miz in prihajali s polnimi kupicami k igralcem.

»Gospod Grozdek,« je poklical Lisjakov Gašper gostilničarja.

Z veseljem in hrupom so sprejeli novo ime za gostilničarja, ki je nosil na mizo liter za litrom, ko da ne nosi vina, ampak vodo, ki je zastonj.

Okoli Tineta je bila ves čas tesnjava. Če bi moral izpiti vsak kozarec, M so mu ga nudili, bi gotovo že zdavnaj več ne mogel stati na nogah. Vsem niti odgovarjati ni mogel. Niti v študenta Janka niti v Toneta niso ljudje tako silili, dasi je bil Janko že na vseučilišču. Tone pa je letos prestal tisto hudo skušnjo, ki ji pravijo matura. Ribničana so se ljudje nekako bali. Središče vsega zanimanja je bil Tine.

Tudi gospoda je hotela govoriti s Tinetom. Grozdek je prihitel in mu sporočil njihovo željo. Ko se je Tine obotavljal in ni takoj odšel, je prišel še Lokač in glasno ter s poudarkom povedal, da bi sam gospod glavar rad govoril z njim. Kmalu se je Tine vrnil k igralski mizi in povedal z nič kaj veselim obrazom, da želi gospoda govoriti tudi z Metko. »Tudi tebe nočejo mučiti,« ji je šepnil, ko sta med pozornostjo in nevoščljivostjo gostov odhajala h gosposki mizi.

Geometer se je lotil Metke. Rdečica ji kar ni zginila z lic, toliko je govoril in govoril z njo. Kako ji pristoji narodna noša, kako lepo je igrala, kako jo krasi rdečica na licih, kako ljubka je v svoji zadregi in sramežljivosti. In gledal ji je neprestano v oči, da bi najrajši pobegnila od mize ali pa se pogreznila v zemljo. Pogledala je Janeza, kot bi ga prosila, naj jo reši. Slišala je besede sodnikove gospe: »Škoda bi vas bilo za semenišče, gospod Tine.«

Tine je ves rdeč. Saj se mu menda ne godi v krempljih sodnikovke bolje ko meni ob geometru, je pomislila Metka. In je poslušala čez mizo, kaj govorita onadva in ni mislila na tisto, kar ji je šepeta je govoril geometer.

»Slišim tudi, da ste pesnik in pisatelj ...«

Tine je bolj v zadregi ko Metka.

»Tam niso za duhovnika, pesniki in pisatelji ...«

Metka je videla, da govori sodnikovka z vedno večjo naslado, čim bolj je opažala, da je to Tinetu neprijetno.

»Zakaj bi ne bili pesniki in pisatelji za duhovnike, gospa?« je vprašal z one strani mize glavar.

»Ker so vsi v tem poklicu nesrečni! Saj veste sami dobro, gospod Tine. Kar po vrsti pojdemo: Vodnik, Gregorčič, Aškerc, Medved ... Tudi Finžgar, ki je napisal 'Divjega lovca', katerega ste danes tako lepo podali.«

»Ne vem,« je naenkrat nehala Tinetova zadrega. »Ali ste ga vprašali, gospa, da tako dobro veste?«

Glavar ni mogel skriti veselja in zadovoljstva, da jo je zgovorna gospa sodnikova skupila.

Gospe je študentovska predrznost zaprla sapo in pregnala zgovornost. Tine je izkoristil priliko in vstal. »Moram k svojim igralcem!« Na prigovarjanje je obljubil, da se vrne, brž ko utegne.

Metka se je takoj pokesala, da ni odšla s Tinetom. Sodnikovka se je menda hotela maščevati nad študentom in je Metko prevzela geometru: »Le glejte, gospodična Metka, da vam ne pobegne v bogoslovje.«

Metka je bila bolj v zadregi ko prej ob geometrovih besedah, ko jo je sodnikovka zanesljivo in a tihim glasom vprašala: »Vam je že napisal kako pesem?«

Kje si Tine, da poveš zgovorni gospe zopet kako, ki ji bo zaprla sapo in zajezila zgovornost?

»Rdečica na vaših licih in zadrega v očeh vas razodeva, gospodična Metka! Je res fant od fare, vaš Tine! In še pesnik in pisatelj povrhu! Kajne, gospodična Metka, da je to nekaj čudnega, kako nas vleče k pesnikom in pisateljem? Posebne vrste ljudje so, imajo v sebi nekaj ... nekaj ... kaj vem, kaj. To veste in čutite vi sami bolj ko jaz. Ne?«

Metka je kar stekla od gosposke mize. In ko so zopet poslali ponjo, je bila trdno odločena, da rajši pobegne domov, kakor pa da še enkrat pade v roke vsiljivemu geometru in zgovorni gospe sodnikovki. Rajši domov, dasi je bilo tudi na Grozdkovem vrtu prijetno in lepo ...

Veselo je bilo pri mizi, za katero so sedeli igralci. Ribniški študent je zbijal šale, da niso prišli iz smeha in dobre volje. Odprl je šolo za izgovarjavo ribniškega narečja. Smeha ni bilo konca ne kraja. In petja prav tako. In šal in dovtipov na koše. Kdaj se je priplazila na vrt noč, ni nihče opazil.

»Metka, gospoda odhaja! Pojdi in poslovi se od njih! Kličejo te!« Za nič na svetu ne! Metka zbeži z vrta v gostilno. V veži so ljudje, plane v gostilniško sobo. Tam sedi France, sam. Razmršeni lasje, rdeče, motne, zbegane oči. »Metka!« zaječi.

Metka zbeži iz gostilniške sobe. V veži skoraj butne ob orožnika.

»A, tu ste, gospodična Majda!« Ko da jo je iskal in je vesel, da jo je našel, govori. Kakor da ji hoče Bog ve kaj povedati, se obnaša. Pa se mu bleščijo, gorijo in žarijo oči, ko da ga je dekluc čisto očaral.

Metka ne ve, kaj naj bi ji imel posebnega povedati orožnik in čemu stika za njo. Iz veže hoče nazaj na vrt med igralce. Morda so med tem že oddrdrale kočije z gospodo.

Na stopnicah jo prestreže Vekoslav. »Gospodična Metka!« Kaj naj bi ji le imel razodeti razneženi obraz gospoda s sodnije in njegov topli, mehki glas? Tudi njemu se bleščijo, gorijo in žarijo oči, morda še, bolj kot orožniku.

Za njo je prihitel orožnik. Začudeno in zvedavo pogleda Vekoslava, Vekoslav pogleda njega. In Vekoslav ne pove, kar ji je mislil razodeti in orožnik ne izvrši, kar je mislil, ko jo je iskal po veža in je prihitel sedaj za njo. Ko da ju je sram, hočeta zdaj drug pred drugim skriti tisti ogenj v očeh.

Metki pa že hiti naproti od mize, pri kateri so igralci, Kalumet, Amerikanec.

»Kod hodiš, junakinja današnjega dne, Krista ...« In angleške besede.

Metki je nerodno in neprijetno. Mož misli, da sme do mile volje mučiti, kogar hoče, samo zato mučiti, ker ima dolarje. Tisto o junakinji današnjega dneva je pobral od geometra, ki jo je prišel klicat, da bi se šla poslovit od gospode. Tudi je slišal, da ji je rekel geometer Krista Rückova. Tega drugega si ni zapomnil, kliče jo le za Kristo, ker pač misli, da je to ime Bog zna kako imenitno in lepo, da ga Metka najrajši sliši, kajti drugače bi jo gospod, kakršen je geometer, gotovo ne bil klical tako (Geometer je razlagal, kako lepo je igrala v Ljubljani Krista Rückova Majdo. Širokoustnež in priliznjenc je seveda vse to povedal le zato, da je mogel zatrditi Metki, da je danes igrala lepše ko Krista Rückova in da bi jo ta za njeno igro zavidala.) Res, pravi Kalumet, lepšega imena ti niso mogli zdeti, starina amerikska! Krista, Krista, Krista! Pa ne veš, zakaj in kako je to mislil geometer. Učen, zanimiv in zabaven hočeš biti, pa si smešen, da je jo je Kalumet!

Metka opazi, da orožnik in Vekoslav nista preveč vesela Kalumetove navdušenosti.

Bog ti daj zdravje, Gašper, Lisjakov Gašper, študent od Ribnice, da si spregovoril in rešil Metko pred vsiljivim starcem, pred Vekoslavom, pred orožnikom pa tudi pred tistim nesrečnikom iz gostilniške sobe, ki bulji tam z okna nanjo ko jastreb, ki hoče planiti na pišče.

»Igra je igra, Majda, Metka, Krista — imate morda še kako ime?«

»Junakinja današnjega dneva ...« skuša Metka posneti Kalumetov glas.

»Slišal sem, pa tega namenoma nočem reči. Slava vam že tako preveč sili v glavo. Premalo smo vam, ki nas nihče tako ne časti, hvali in ne povzdiguje ko vas.«

Ali misli sedaj študent resno ali se po svoji navadi zopet šah?

»Povsod ste: pred gospodo, v gostilni, le pri nas ne morete vzdržati ...« pripravlja študent mesto poleg sebe. »Če se vam ne zdi preponeževalno ...«

Oj, kako rada sede Metka k njemu! Lepšega mesta sploh ni pri vsej dolgi mizi, ni ga pri nobeni ni na vsem svetu. Študent od Ribnice jih danes siplje kot iz rokava, vedno nove, veselejše, zmerom bolj šaljive ... Od drugih miz prihajajo poslušat. Pa ji ponudi prostor poleg sebe!

Vekoslav in orožnik se potuhneta in se zgubita nekam med mize. Kalumet se pa mota, mota okoli Metke in gleda, kako bi se vgnezdil ob njej ali vsaj blizu nje.

»Gospod ... gospod ...« Študent je v zadregi, ker ne ve, kako bi rekel Amerikancu.

»Kalumet!« šepne Metka študentu. Bučen smeh med igralci. Amerikanca je hipoma minila prijaznost pa tudi vsiljivost.

Metka je bila srečna. Zavidale so ji tovarišice mesto ob Ribničanu. Ko se je vrnil Tine, je brez obotavljanja sedel na drugo stran k njej. Nadučiteljeva Vida ni mogla skriti, kako zelo jo boli Metkino odlikovanje in priznanje. Učiteljiščnica ni hotela sprva igrati s kmečkimi fanti in

dekleti! Prav ti je, nadutost, da je zdaj študentom več Metka ko ti.

Ko bi mignil, je prišlo spoznanje, da je treba domov. »Ne še, ne še!« se je opogumil Kalumet, naročal vina in silil v njo in Tineta. Če ne bi bilo Amerikanca, bi se Metka obotavljala. Ker je bil tudi oče Zavrtnik že preveč zgovoren in se mu ni nikamor mudilo, je morala Metka siliti k odhodu. O, le zakaj tako naglo, naglo beže trenutki, ki so lepi in v katerih je človek srečen?

Oprezal je Vekoslav, da bi se pridružil, pripravljal se je orožnik, da jo spremi domov. Metka si ni vedela pomoči. Potožila je Ribničanu. Tinetu ni mogla, ker je silil vanj Amerikanec, ki se je hotel na vsak način znebiti svojih dolarjev. Očeta ni bilo čisto nič sram piti za ameriški denar.

»Oče Zavrtnik, midva imava danes še važne razgovore! «

Ves je oživel oče. »Da, Gašper! Važne razgovore! Sediva, da se domeniva!«

Študent je videl, kako je Metka ko na trnju; opazil je, kako obupno pa brezuspešno se Tine otepa Amerikanca. In ni hotel sesti. »Ne smeva več piti, oče Zavrtnik! Kaj pa, če vas opeharim za Majdo in za grunt?«

Oče v ogenj. Videlo se mu je, kako mu ugaja, da ga imenuje zabavni študent očeta Zavrtnika.

»Dober človek ste! Niste tak, kakršni ste bili popoldne na odru. Dam vam oboje, i grunt i Majdo!«

»Ali oče!« Metka je potegnila očeta od mize in od Kalumetove družbe.

Kalumet pa se ni dal premotiti. »Ostanite! Lovely bird!« Sedaj pride najlepše, ko nas bo manj. Vsi skupaj pri isti mizi. Študent, gospod študent! Let us have a little chat, Krista ... Majda, Metka! Tine, gospodar Gašper, ostanimo! Grozdek, vina gor!« Ko je videl, da jih ne bo zadržal, je hotel vzeti vina s seboj in iti z njimi.

Metka se je morala pošteno razjeziti, Ribničan je moral porabiti vso svojo zgovornost, da so ločili očeta od Kalumeta in mize, na kateri so ostali polni litri. Tine je zadržal Amerikanca, da ni krenil z vinom za njimi.

»Ali je vsiljiv,« je prisopihal za prijateljem, Metko in njenim očetom, ki se še zmerom ni pomiril in je mislil na to, da bi se vrnil h Grozdku, kjer je lepo, kakor ni bilo še nikdar.

»Ali, oče Zavrtnik, kaj vam nisem rekel, da morava govoriti na samem?«

»Tisto že, seveda, ali ...«

»Sevajda recite, pa bo prav!« se je muzal Ribničan. »Se-vaj-vaj-da!«

»Sevejda!« se je zamotil oče. »Ne, sevajda!«

Metka je postala. Tako tih je bil Tine. Ozrla se je nanj. Da ga ni spravil vsiljivi Kalumet ob dobro voljo?

Joj, kako se je bleščalo in gorelo v Tinetovih očeh. To je bil tisti ogenj, ki se je vžgal v Francetovih očeh, ko jo je na odru poprosil, naj posreduje zanj, da bi igra!

Tako so gorele Vekoslavove, tako so bleščale orožnikove oči, ko sta jo ustavila pri Grozdku. Ne, ne, še vse lepše ko ogenj v očeh tistih drugih je gorelo v Tinetovih očeh.

Kaj hoče tvoj razžarjeni, pa ves skrivnostni pogled, Tine? Saj je Človeka kar strah ob tebi, Tine ...

Obstane Tine. »Metka!« Mehak, trepetajoč je glas. Metko mehko v Tinetovem glasu sladko omamlja.

»Ah ni bilo danes lepo?«

»Lepo, o, zelo lepo, Tine ...« šepetaje Metka.

»Najlepše je sedaj! Glej, kakšna noč ...«

Lepa, prelepa poletna noč. Žareče zvezde sanjajo na nebu, vsenaokoli mir, vsenaokoli polno skrivnosti. Metka dvigne pogled proti Tinetu, pa ga naglo povese. Joj, kako gori v Tinetovih očeh, vse silne je, vse bolj plamteče?

Potem ... potem pa ... Kaj je to bilo? ... Kedaj in kako se je zgodilo? ...

Bežal je Tine od Metke, ko da mu gori pod nogami ... Ko da ga je sram ... Ko da je storil nekaj, kar se ne sme in je greh ... Metka je bila tako zavzeta in presenečena, da je obstala na mestu. Kaj, kaj se je zgodilo?

Gorijo Metkine ustnice, ko da se je preselil ogenj iz Tinetovih oči nanje.

In Metka vsa plaha, vsa vznemirjena, vsa razvneti, vsa drhteča. Svetleje gorijo nebeške zvezde ko prej, tišina naokoli je vse bolj skrivnostna ko prej, v srcu je Metki mehko, ko da se preliva toplota z ustnic v srce. In tesno je Metki v srcu, tesno, sladko, čudno ... Še nikdar tako!

Dolgo ni mogla Metka tisto noč zaspati. Zvezde so že bledele na nebu, ko je še slonela pri oknu. Obraz so ji božale njene ljubljenske, njene rože. Premišljevala je dogodke tiste prelepe, nikdar pozabljene nedelje. Kadar jo je zmotil vrisk z vasi ali petje pri Grozdku in se je zdrznila, je zašumela na njej svilena obleka. Metki ni dalo, da jo sleče, Nekaj ji je reklo, da bi takoj tedaj bilo konec vsega lepega.

Fantje so vriskali na vasi. Tinetovi vriski so bili lepši in bolj zvonki od vseh. Oj, kako so božali Tinetovi vriski Metko. Ko rože, njene prijateljice ...

II.

Pismonoša je stopil v hišo. Ni prinesel časnika ne pisma od tete ne razglednice od fanta, kateri je hotel Metko podražiti in ji ponagajati. Zavojček, ličen, skrbno obvezan in zapečaten zavojček je prišel po pošti za Metko. Pismonoša ga ni hotel izročiti nikomur drugemu v roke ko njej, še podpisati se je morala in potrditi prejem. Metki je silila kri v glavo. To bo zopet

kaka prav neslana fantovska šala. In je hotela pobegniti z zavojčkom in ga kje na samem odpreti. Oho, to je naletela pri domačih! Pred vsemi je morala zlomiti pečat, prerezati vrv, odviti papir, odpreti pokrov. Pritisnila je zavojček tesno k sebi, da bi ga hitro zaprla in zakrila radovednim očem, če bi bila šala le prerobata in bi jo preveč osmešila. Ko pa je videla, kaj je v zavojčku, so ji roke omahnile. Vprašujoče je pogledala mater in položila zavojček na mizo. Sestra in bratje so planili po njem in ostrmeli.

V zavojčku je bila zlata ura, majhna ženska zlata ura.

Začudenje je bilo toliko, da ni nihče mogel do besede. Brat je dvignil uro iz zavojčka in jo obtipal. »Prava je! Ni iz sladkarij, tudi pozlačena menda ni; tako se more svetiti le pravo zlato.«

»Ni prava, saj ne gre!« ga je zavrnil mlajši brat, ki mu jo je iztrgal iz roke in jo pristavil k ušesu.

»Bomo videli!« In starejši brat se je znova polastil ure, jo navil in si jo pritisnil k ušesu. »Gre ali ne?« jo je nastavil bratu k ušesu.

Gre! O, kako gre! Kako lepo, prijetno, enakomerno tiktaka!

In deset ljudi je napelo možgane: Kdo je poslal uro? Metki je šinila po glavi misel: Kalumet. Ko je gledala bleščeče se zlato, se je spomnila zlatih Amerikančevih zob, polna usta zlatih zob. Zlata ura v žepu, zlata verižica čez telovnik, zlat prstan na roki, vse zlato pri njem.

Še najpametnejši je bil najstarejši brat. Pogledal je na odrezek, ki ga je pustu pismonoša. Ali tiste pisave ni bilo mogoče prebrati. Iz pečata pa je bilo videti, da je bil zavojček oddan na pošto v bližnjem mestu.

»Da ni Vekoslav?« je planila Metki misel po možganih. Vekoslav piše v mestu na sodišču. Ah od kod Vekoslavu denar? Ura je res lepa, pravo zlato, drugače se ne bi tako svetila in bliščala. Bog ve, koliko stane? Od svoje plače si Vekoslav ni mogel toliko prihraniti, da bi jo kupil; krade gotovo ne; od doma pa tudi ni dobil denarja, ko nimajo niti za sproti. Ne, Vekoslav ni poslal ure!

Kdo torej? Kdo?

Uganke ni mogel nihče razvozlati. Zato je nastalo vprašanje: Kaj z uro? Kam z njo?

Metka se je ni dotaknila več. Ko da je ni prinesel pismonoša njej, je gledala nanjo. Da je ne bo spravila ali celo nosila, ni bilo soditi po njenem vedenju. Najmlajši brat je imel še največ dopadenja na uri; kar naprej je posegal po njej, jo vrtel med prsti in nastavljal na uho. Metki bi bilo prav, če bi mu jo tudi prepustni za igračo, tako jo je jezilo, ker ni vedela, od kod je ura. In pa tisti strašni črv v možganih in slutnja: Kalumet! Ura, zlata ženska urica, ki bi je bila Metka še v sanjah vesela, se ji je zdaj studila, če je zavrtal črv v glavi in jo je mučila tista slutnja.

Oče je odvzel uro najmlajšemu sinčku. Ni za otroke taka dragocena ura. To vendar ni nikaka igrača. Danes, jutri se že oglasi, kdor jo je poslal. In kakor koli že bo, za tako drago stvar bo treba odgovoriti in dati račun.